

Otomotiv Sektör Raporu

2022

Av. Arb. Alper Uzun
Av. Rüstü Mert Kaşka
Av. Abdullah Bozdaş
Av. Aslı Su Çoruk

Genel Bakış

Son 3 yıldır koronavirüs salgını nedeniyle tüm dünyanın yaşadığı olağanüstü durum, otomotiv sektöründe üretim ve tedarik problemleri yaşanmasına sebep oldu. Özellikle çip krizi olarak adlandırılan, yarı iletken çip üretiminin azalması nedeniyle otomotiv üreticilerinin çip bulmakta zorlanmasından ötürü üretim kapasiteleri düştü ve talepler karşılanamaz oldu. Büyük üreticiler dahi siparişlerini aylar sonra teslim etmek zorunda kaldı.

Ülkemizde ise bu dönemde, ekonomik durum ve döviz kurlarındaki artıştan ötürü hem hammadde hem de ithalat ürünlerinin fiyatlarının yükselmesi sonucunda otomobil fiyatlarının sürekli olarak artması ve ayrıca otomobilin yeniden bir yatırım aracı olarak görülmesinden ötürü, talep fazlalaştı. Döviz kurlarındaki ani ve ciddi artışlar, yılın ikinci çeyreğinde kayda değer fiyat dalgalanmalarına sebep oldu. Bununla birlikte tüketicinin krediye ulaşmaktaki zorlukları, kredilerle ilgili vade ve araç bedeli limitlerinin araç fiyatları karşısındaki durumu ve yıl boyunca söylenti şeklinde dolaşan ÖTV indirimi ihtimali ile matrah düzenlemesi beklentisi de pazarın seyrini olumsuz etkiledi. Ciddi bir vergi kaynağı da yaratan otomotiv sektörü, 2022 yılını da tedarik ve arz sorunları ile kapattı.

Ekonomik verilerin 2022 yılı içerisinde olumsuz seyretmesine karşılık; bir önceki yılın verilerine kıyasen, otomotiv sektörünün toplam pazarının belirli bir oranda arttığı kaydedildi.^[1] Benzer şekilde, otomobil satışlarında da

geçen yılın verilerine göre artış olduğu gözlemlendi.^[2] Meydana gelen bu artışın Aralık 2022 verileri sayesinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Hakikaten, Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği'nin verilerine göre; 2022 Aralık ayında otomobil satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %99,2 artarak 86.774 adet olurken, hafif ticari araç pazarı %55,2 artarak 28.446 adet oldu.^[3] Ancak, küresel salgının yoğun olarak yaşandığı bir önceki yıla göre söz konusu artışların beklenen düzeyin altında kaldığı değerlendirilir. Sıfır araç satışında beklenen düzeyde artış olmamasının başlıca sebepleri; üretimdeki çip krizi, kablo krizi, tedarik zincirinde küresel salgın nedeniyle meydana gelen aksaklıkların devam etmesi, Türk Lirası'nın döviz karşısında yaşadığı değer kaybı ve ülkemizde meydana gelen enflasyonist ortam olmak üzere bazı küresel ve yerel faktörlere dayanır. Sıfır araç satışında mevcut olan bu zorluklar sebebiyle, ikinci el araç piyasasına yönelimin arttığı ve ikinci el otomobil piyasasında dikkat çekici fiyat artışları olduğu gözlemlendi.

Sektörde yaşanan bu gelişmelerin yanı sıra, ülkemizde elektrikli otomobillere ilişkin olarak da önemli gelişmeler yaşandı. Yerli otomobil markası TOGG seri üretime başladı. Elektrikli araçların yaygınlaşmasının sağlanabilmesi için elektrikli araç şarj istasyonlarına ve şarj ağlarına ilişkin yasal altyapının hazırlanması çalışmaları gerçekleştirildi. Nitekim, sektördeki hukuki gelişmelerin

önemli bir kısmının elektrikli araçlara ilişkin hukuki alt yapının hazırlanmasına, bu kapsamdaki yatırımların devlet tarafından desteklenmesine ve teşvik edilmesine ilişkin olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıdaki açıklamalara paralel şekilde, otomotiv sektöründeki yeni girişimlerin büyük çoğunluğunun da elektrikli araçlara yönelik olduğu gözlemlendi. Rapor tarihi itibarıyla 77 adet şirket şarj ağı işletme lisansı aldı. Bu şirketlerin arasında, Türkiye'nin ilk yerli elektrikli otomobilini üretmek için çalışmalarına devam eden ve Ekim ayı içerisinde seri üretime başladığını duyuran TOGG da yer aldı.

Araç satışında 24 Kasım 2022 tarihinde uygulanan Özel Tüketim Vergisi matrahlarının yeniden tespit edilmesi sonucunda araçların vergisiz satış fiyatı üzerinden hesaplanan matrah belirli oranlarda değiştirildi ve bunun sonucunda satış fiyatlarına belirli miktarlarda indirim yansıtıldı. Ancak düzenlemenin araç satış fiyatlarına yaklaşık %5 ila %10 civarı indirim olarak yansımaları karşısında Aralık ayında araç satışlarına olumlu bir etkisi olsa da, tedarik problemleri ve artan fiyatlar sebebiyle piyasada beklenen etkiyi yaratmadığı görülmüştür.

2022 Yılındaki Önemli Mevzuat Değişiklikleri

Önemli Mevzuat Değişiklikleri	Neler Getiriyor?
6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu	25.12.2021 tarihli 31700 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7346 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na elektrikli araçlar ve şarj istasyonlarına ilişkin düzenlemeler getirildi. Bu düzenleme ile elektrikli araç ve şarj istasyonu kavramları mevzuat kapsamında tanımlandı. Şarj hizmetinin bir elektrik piyasası faaliyeti olduğu hükme bağlandı ve elektrikli araçlara şarj hizmeti verilmesine ilişkin genel esaslar düzenlendi.
Şarj Hizmeti Yönetmeliği	Elektrik Piyasası Kanunu'nda yapılan değişikliklere paralel olarak, 02.04.2022 tarihli 31797 sayılı Resmi Gazete'de Şarj Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu yönetmelik ile birlikte, elektrikli araçlara elektrik enerjisi temininin sağlandığı şarj üniteleri ve istasyonlarının kurulması, şarj ağı, şarj ağına bağlı şarj istasyonlarının işletilmesi ve şarj hizmetinin sunulmasına ilişkin usul ve esaslar belirlendi. Yönetmelikte şarj ağı ve şarj istasyonu işletmecilerinin tabi olduğu yükümlülükler düzenlendi.
Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı Hakkında Yönetmelik	Yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte, elektrikli araçlar için yüksek hızlı şarj istasyonlarının kurulmasına yönelik yatırım projelerinin teknolojik ürün yatırım destek programına alınması öngörüldü.
Elektrikli Araç Besleme Donanımlarının 3516 Sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu Kapsamına Alınmasına İlişkin Karar (Karar Sayısı: 5446)	20.04.2022 tarihli, 31815 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Elektrikli Araç Besleme Donanımlarının 3516 Sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu Kapsamına Alınmasına İlişkin Karar ile birlikte, elektrikli araçlarda şarj hizmeti sunumunda kullanılan ve araca aktarılan elektrik enerjisi miktarının ölçümünü de yapan elektrikli araç besleme donanımları, 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu kapsamına alındı.

Önemli Mevzuat Değişiklikleri	Neler Getiriyor?
Araçların İmal, Tadil ve Montajı Hakkında Yönetmelik	25.12.2021 tarihli 31700 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Araçların İmal, Tadil ve Montajı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile birlikte ulusal küçük seri tip onayı işlemlerinde, zorunlu karşılanması gereken kütle ve boyut ile emisyon mevzuatı kapsamındaki düzenlemelerden, imalatçının teknik ve idari gerekçeleri sunması ve Bakan oluru alınması kaydıyla muafiyet kararı verilmesi imkanı tanındı. Bununla birlikte, imalatçıların aynı takvim yılı içerisinde yalnızca bir adet ve azami 3 araç tipi için muafiyet başvurusunda bulunma imkanına sahiptir.
İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkında Yönetmelik	İkinci El Motorlu Kara Taşıtlarının Ticareti Hakkında Yönetmelikte 16.08.2022 tarihli 31925 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikle birlikte ikinci el kara taşıtı ticaretiyle iştigal edenlerin, araçların ilk tescil tarihinden itibaren altı ay ve altı bin kilometre geçmedikçe 01.07.2023 tarihine kadar araçların satışını yapamayacağı düzenlendi. Ayrıca, Bakanlığın bu süreyi altı aya kadar uzatmaya yetkili olduğu hükme bağlandı.
Motorlu Araçlar ve Römorkları ile Bunların Aksam, Sistem ve Ayrı Teknik Ünitelerinin Tip Onayı ve Piyasa Gözetimi ve Denetime İlişkin İdari Şartlar Hakkında Yönetmelik (AB/2020/683)	26.10.2022 tarihli 31995 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de Motorlu Araçlar ve Römorkları ile Bunların Aksam, Sistem ve Ayrı Teknik Ünitelerinin Tip Onayı ve Piyasa Gözetimi ve Denetime İlişkin İdari Şartlar Hakkında Yönetmelik yayımlandı. Yönetmelik ile araçların tip onayı için kullanılan belgelerin standart hale getirilmesine ilişkin bazı hususları düzenlendi.

Önemli Mevzuat Değişiklikleri	Neler Getiriyor?
Acil Durum Şeritte Tutma Sistemlerine İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik (AB/2021/646)	26.10.2022 tarihli 31995 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de Acil Durum Şeritte Tutma Sistemlerine İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Yönetmeliğin amacı, motorlu araçların acil durum şeritte tutma sistemi ile donatılmasına ve bu sistemlerin tip onayı için özel test prosedürleri ve teknik gerekliliklere ilişkin hükümlerin ve bunların uygulanmasına ait usul ve esasların belirlenmesi olarak ifade edilmiştir. Yönetmelik ve eklerinde tip onayı başvurusu usulü ve güvenlik denetimine ilişkin hususlar düzenlenir.
Alkol Kilidi Kurulum Ön Hazırlığına İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik (AB/2021/1243)	26.10.2022 tarihli 31995 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de Alkol Kilidi Kurulum Ön Hazırlığına İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Yönetmelik ve eklerinde; motorlu araçlarda alkol kilidi kurulum ön hazırlığı ile ilgili tip onayının alınmasına dair usul ve esaslar düzenlenir.
Sürücü Dalgınlık ve Dikkat Uyarı Sistemine İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik (AB/2021/1341)	26.10.2022 tarihli 31995 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de Sürücü Dalgınlık ve Dikkat Uyarı Sistemine İlişkin Motorlu Araçların Tip Onayı Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte M ve N kategorilerindeki motorlu araçların sürücü dalgınlık ve dikkat uyarısı sistemleri tesis edilmesine ve bu sistemlere ilişkin tip onaylarının verilmesine ilişkin hususlar düzenlenir.

Dikkat Çeken Değişikliklere İlişkin Ayrıntılar

Elektrikli Araçlara İlişkin Mevzuat Altyapısı

TOGG ile yeni bir marka ve bu marka altında tamamen elektrikli otomobiller geliştirilmesi konusunda ciddi bir teşvik öngörülen ülkemizde, otomotiv sektöründeki en güncel konu olan e-mobilite'nin 2022 yılı içerisinde sektördeki hukuki gelişmelere de damgasını vurduğunu söylemek mümkündür. Yukarıda yer alan tabloda da görüldüğü gibi, otomotiv sektörüne temas eden önemli mevzuat değişikliklerinin çok büyük kısmı, elektrikli araçlara ilişkin hukuki altyapının hazırlanmasına yönelik çalışmalardır.

Bu kapsamda, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na 25.12.2021 tarihinde yapılan değişiklikler ile "elektrikli araç" mevzuatımızda "hareket etmesinde tek veya destekleyici olarak elektrikli motor kullanılan ve elektrik enerjisiyle haricen şarj edilebilen motorlu karayolu taşıtı" olarak tanımlanmış oldu. Bundan başka, sözü geçen değişiklik ile aynı zamanda "şarj ağı" ve "şarj istasyonu" terimleri de kanun seviyesinde mevzuatımıza girmiş oldu. Elektrik Piyasası Kanunu'nda öngörülen tanıma göre şarj istasyonu elektrik enerjisinin elektrikli araçlara aktarıldığı tesisler olarak ifade edilirken şarj ağı ise elektrik araçlara birden çok şarj istasyonunda şarj hizmeti sağlayabilmek için kullanılan sistem olarak tanımlandı.

Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen ek madde 5 hükmü ile birlikte şarj hizmeti bir elektrik piyasası faaliyeti haline getirildi

ve dolayısıyla diğer elektrik piyasası faaliyetleri gibi regülasyona tabi tutuldu. Ülkemizde elektrikli araçların kullanımının yaygınlaştırılabilmesi için öncelikle bu araçların şarj edilebileceği istasyonların, ülke genelinde yaygınlaşmasının gerekli olduğu kuşkusuzdur. Şarj istasyonlarının bu şekilde yaygınlaşabilmesi için ise, bunlara ilişkin mevzuat altyapısının oluşturulması ve şarj hizmetinin sunulmasına ilişkin esasların belirlenmesi gerekir. Elektrik Piyasası Kanunu'na yapılan değişikliklerle şarj hizmeti sunan kişilerin tabi olduğu temel yükümlülükler belirlenir.

Elektrik Piyasası Kanunu'nda belirlenen bu temel yükümlülüklerin detayları Şarj Hizmeti Yönetmeliği'nde düzenlenir. Şarj Hizmeti Yönetmeliği'nde şarj ağı lisansı almak için takip edilmesi gereken usul, lisans sahiplerinin ve tüketicilerin hak ve yükümlülükleri tanımlanır. Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı Hakkında Yönetmelik'te yapılan değişiklikle elektrikli araçlar için yüksek hızlı şarj istasyonlarının kurulmasına yönelik yatırım projelerinin teknolojik ürün yatırım destek programına alındı. Destek almaya hak kazanan projelerin şarj ünitesi ile dağıtım trafosu yatırımları için makine ve teçhizat desteği alması öngörüldü. Bu çerçevede toplamda 46 proje destek almaya hak kazandı.^[4]

Küçük Seri Tip Onaylarına İlişkin Muafiyetler

Araçların İmal, Tadil ve Montajı Hakkında Yönetmelik'te yapılan değişiklik ile birlikte küçük seri olarak üretilen araçların uygunluk onayı işlemlerinde tanınabilecek

muafiyetlere ilişkin düzenlemeler yapıldı. Yapılan değişiklik uyarınca, imalatçının teknik ve idari gerekçelerini sunması ve Bakanlık olurunun alınması şartlarıyla, kütle ve boyut ile emisyon mevzuatı kapsamındaki düzenlemelerden muafiyet kararı alınabilmesi imkânı düzenlendi.

Yeni düzenleme ile imalatçıların aynı takvim yılı içerisinde yalnızca bir adet ve azami 3 araç tipi için muafiyet başvurusunda bulunabileceği hükme

bağlandı. Bununla birlikte, ulusal küçük seri tip onayı düzenlenen bir imalatçı ilgili tip onayının düzenlenme tarihinden itibaren 12 ay içerisinde yeni bir ulusal küçük seri tip onayı başvurusunda bulunamayacağı düzenlendi. Ulusal küçük seri tip onayı kapsamında üretilecek araçlar için tip onayı belgesi tarihi itibarıyla azami 12 ay süreli üretim izni ve üretim izninin bitiş tarihinden itibaren tam araçlar için azami 12 ay, tamamlanmamış araçlar için azami 18 aya kadar tescil izni düzenleneceği hükme bağlandı.

İkinci El Araç Piyasasına İlişkin Düzenleme

Tedarik problemleri ve çeşitli sebeplerle sıfır kilometre araç arzının ve satışlarının düşmesi üzerine ikinci el piyasasına olan yönelimde artış gözlemlendi. Bu durum ise ikinci el piyasasına, artan satış fiyatları ve haksız rekabet anlamına gelebilecek olan bazı faaliyetler olarak yansdı. Sıfır araç piyasasındaki arz sorunu devam ederken, ikinci el piyasasında, hiç kullanılmamış araçların varlığının tespit edilmesi ve hatta kullanılmış araçların fiyatlarının sıfır kilometre araç fiyatlarının dahi üstünde olacak şekilde satışa sunulması, bu durumu dikkat çekici hale getirdi. Ticaret Bakanlığı, piyasadaki bu problemin etkilerinin azaltılması amacıyla 16.08.2022 tarihinde yayınlanan yönetmelikle birlikte, 01.07.2023 tarihine kadar, araçların ikinci el satışlarının tescil tarihinden itibaren altı ay geçmedikçe ve araçlar 6 bin kilometreye ulaşmadıkça yasak olduğunu düzenledi.

Güncel Rekabet Kurulu Kararları

Otomotiv piyasasında meydana gelen sektörel gelişmelerle bağlantılı olarak, Rekabet Kurulu tarafından çeşitli kararlar tesis edildi. Aşağıdaki tabloda, otomotiv sektöründe etki doğuran Rekabet Kurulu kararlarına ilişkin özet bilgiler yer alır.

Birleşme ve Devralma Kararları

Kavak / Araba Sepeti Kararı ^[5]

Karar, Araba Sepeti Otomotiv Danışmanlık Hizmetleri San. ve Tic. A.Ş.'nin ("Araba Sepeti") tek kontrolünün Kavak Intermediate Holdings LLC aracılığıyla Kavak Holdings Limited ("Kavak") tarafından devralınması işleminin değerlendirilmesine ilişkindir.

Kurul, Kavak'ın ve Araba Sepeti'nin ikinci el araç alımı ve satımı pazarında faaliyet gösterdiğini ve dolayısıyla tarafların faaliyetlerinin küresel çapta genel itibarıyla "ikinci el araç alımı-satımı" alanında örtüştüğünü ifade etmiştir. Öte yandan Kurul, Kavak'ın Türkiye'de herhangi bir faaliyeti bulunmaması nedeniyle Türkiye pazarında yatay veya dikey bir örtüşme meydana gelmediğini, dolayısıyla Türkiye'de herhangi bir etkilenen pazarın ortaya çıkmadığını belirtmiştir.

Bu doğrultuda Kurul, işlem sonucunda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin vermiştir.

RMA / Altınay Kararı ^[6]

Karar, Altınay Modifikasyon Merkezi Tic. A.Ş.'nin ("Altınay") tek kontrolünün

RMA Holding Limited ("RMA") tarafından devralınması işleminin değerlendirilmesine ilişkindir.

Kurul, RMA'nın ve Altınay'ın Türkiye'de hafif ticari araçlara yönelik olarak üst yapı hizmetleri sunduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla hafif ticari araçlara yönelik üst yapı hizmetleri pazarında tarafların faaliyetleri arasında potansiyel bir yatay örtüşme bulunmaktadır. Bununla birlikte Kurul, tarafların pazar paylarının oldukça düşük seviyede olduğunu, ayrıca söz konusu pazarın çok oyunculu ve rekabetçi bir yapıda olduğunu göz önüne alarak bildirim konu işlemin herhangi bir pazarda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı kanaatine varmıştır ve işleme izin verilmesine karar vermiştir.

Volkswagen AG / Europcar Kararı ^[7]

Karar, Europcar Mobility Group S.A.'nin ("Europcar") ortak kontrolünün Volkswagen AG ("Volkswagen"), Trinity Investments DAC ve Pon Holdings B.V. tarafından devralınması işleminin değerlendirilmesine ilişkindir.

Kurul, işlem taraflarının Türkiye'deki faaliyetleri arasında herhangi bir yatay örtüşme bulunmadığı, ancak potansiyel olarak yalnızca tek bir dikey ilişkinin söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda dosya kapsamındaki tek bir potansiyel dikey ilişkinin Volkswagen'in binek ve ticari araç üretimi ile Europcar'ın araç kiralama faaliyetleri arasında meydana gelebileceğini belirtmiştir.

Öte yandan Kurul, tarafların sahip oldukları pazar paylarının ihmal edilebilir düzeyde olması, söz konusu pazarların çok oyunculu yapı sergilemesi, rakip teşebbüslerin alternatif tedarikçi ve müşteriye erişim imkânının bulunması nedenleriyle söz konusu dikey etkileşimin rekabetçi endişeler doğurmayacağını değerlendirmiştir. Sonuç olarak Kurul, işlem sonucunda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin vermiştir.

ADT / Ford Kararı ^[8]

Karar, SNTNL üzerindeki ortak kontrolün ADT LLC ("ADT") ve Ford Next LLC ("Ford Next") tarafından devralınmasıyla SNTNL LLC ("SNTNL") adında tam işlevsel bir ortak girişim oluşturulması işleminin değerlendirilmesine ilişkindir.

Ford Next, Ford Group'un sürücüsüz taşıtlara ilişkin faaliyetlerini yürütmektedir. ADT ise güvenlik, otomasyon ve akıllı ev çözümleri sağlayıcısı olarak faaliyet göstermektedir ve 7/24 profesyonel izleme hizmetlerinin yanı sıra, kendin yap modelinde, mobil ve dijital temelli hizmetler ile çözümler sunmaktadır. İşlemin tamamlanmasının ardından SNTNL, entegre akıllı taşıt güvenlik sistemleri alanında faaliyet gösterecek olup söz

konusu sistemin 2022 yılının son çeyreğinde pazara sunulmak üzere sıfırdan geliştirilmesi, üretilmesi ve satılması planlanmaktadır.

Sonuç olarak Kurul, işlem sonucunda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin vermiştir.

Daimler Truck / Volvo Kararı ^[9]

Karar, Daimler Truck AG (“Daimler Truck”), Traton SE ve Aktiebolaget Volvo (“Volvo”) tarafından batarya-elektrikli ağır hizmet kamyonları ve otobüsler için yüksek performanslı şarj ağı kurulması ve geliştirilmesine yönelik faaliyet gösterecek yeni bir ortak girişim kurulması işleminin değerlendirilmesine ilişkindir.

Kurul, binek araçlar için son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan şarj ağı istasyonlarının batarya-elektrikli ağır hizmet kamyonları ve otobüsler için yüksek

performanslı bir şekilde geliştirilerek kurulmasının son derece yeni bir girişim olduğunu vurgulayarak bu pazarın özellikle Avrupa’da henüz kurulma aşamasında olduğunu ifade etmiştir.

Kurul, işlem taraflarının binek araçların, hafif ticari araçların, kamyonların ve otobüslerin üretimi ve satışı alanlarında önemli oyuncular olmasına karşın yeni kurulacak ortak girişim ile işlem taraflarının faaliyetleri arasında Türkiye’de yatay veya dikey seviyede örtüşme bulunmadığını ifade etmiştir. Zira, ortak girişimin Türkiye’de yakın gelecekte faaliyette bulunması beklenmediği gibi, işlem taraflarının da Türkiye’de halihazırda batarya-elektrikli ağır hizmet kamyonları ve otobüs üretimi ve satışı faaliyetleri de bulunmamaktadır.

Ayrıca, rekabet açısından hassas bilgilerinin ortak girişim üzerinden ana teşebbüsler arasında paylaşılmasının engellenmesi için özel bir rekabet hukuku uyum yönetim sistemi uygulanacağı dikkate alındığında, Kurul, bildirim konusu işlemin koordinasyon riski doğurmayacağına kanaat getirerek işleme izin vermiştir.

Bireysel Muafiyet Kararları

OSD Kararı ^[10]

Kararda, otomotiv sektörüne yönelik birtakım bilgilerin rakip teşebbüslerin üye olduğu bir teşebbüs birliği olan Otomotiv Sanayi Derneği ("OSD") tarafından paylaşılmasına menfi tespit belgesi verilmesi, bunun mümkün olmadığı durumda ise bireysel muafiyet tanınması talep edilmektedir.

Paylaşılması planlanan veri kırılımlarındaki üretim ve ihracat adetlerinin teşebbüslerin fiyat, stok, hedef vb. stratejik bilgilerini içermediği ve bu hususlara dair çıkarımda bulunmaya elverişli nitelikte olmadığı, dolayısıyla aylık bazda yayımlanması planlanan verilerin rakiplerin stratejik kararlarına etki etmesinin mümkün olmayacağı değerlendirilmiştir. Kurul, sektöre yönelik verilerin toplulaştırılmış olarak paylaşılacağını ve teşebbüs özelinde herhangi bir bilgi içermeyeceğini vurgulayarak bildirim konusu bilgi paylaşımının rakipler arasında herhangi bir koordinasyon riski doğurmayacağını ifade etmiştir. Ayrıca Kurul, başvuru kapsamında paylaşılması planlanan bilgilerin stratejik nitelikte olmadığını, öte yandan OSD üyelerinin pazar paylarının fiiliyatta çok daha düşük rakamlara tekabül ettiğini belirtilerek paylaşılan bilgilerin ilgili pazarın önemli bir bölümünü kapsamasına yol açmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak, OSD tarafından toplanması ve paylaşılması planlanan bilgilerin teşebbüslerin satış ve fiyatlama kararlarına

etki edecek nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Buna ek olarak, söz konusu bilgilerin toplanması ve paylaşılmasının koordinasyon doğurucu nitelikte olmadığı ve pazarın kapanması sonucunu doğurmayacağı anlaşıldığından rekabeti kısıtlamayacağına karar verilmiştir. Bu nedenle bildirim konusu işleme menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.

Doğuş / ADP Kararı ^[11]

Karar, Doğuş Otomotiv Servis ve Ticaret A.Ş. ("Doğuş") ile ADP Oto Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ("ADP") arasında yedek parça pazar araştırması ile bakım ve onarım pazar araştırması konularında danışmanlık hizmeti alınmasına ilişkin olarak yapılmış sözleşmeye ilişkin menfi tespit başvurusunun değerlendirilmesine ilişkindir.

Bildirime konu sözleşmenin konusu, ADP tarafından marka ve yan sanayi eşdeğer yedek parçalar ile servis ve yağ fiyatlarının öğrenilerek Doğuş'a raporlanmasıdır. Sözleşmenin amacının, yedek parça ve bakım onarım pazarında Doğuş'un rakiplerinin liste fiyatlarının araştırılması konusunda üçüncü taraf bir şirketten hizmet alınarak müşterilere en rekabetçi ve uygun fiyatın sunulması olduğu belirtilmiştir. Söz konusu araştırmanın üçüncü taraf bir firmadan hizmet alınarak yapılmak istenmesinin nedenleri ise, (i) rekabet hukuku açısından ileri sürülebilecek bilgi değişimi iddialarına yönelik risklerin bertaraf edilmek istenmesi, (ii) araştırmanın Doğuş çalışanlarının sahip olduğunun ötesine geçen bir teknik bilgi ve uzmanlık gerektirmesi, bu teknik uzmanlığa sahip çalışanların kendi bünyesinde

bulundurmanın ek maliyetler getiriyor olması ve (iii) zaman ve maliyet tasarrufu sağlanması olarak ifade edilmiştir.

Kurul, söz konusu pazar araştırmasının kamuya açık güncel liste fiyatlarını içeriyor olmasını ve bu bilgilerin, hiçbir bilgi değişimi şüphesine yer bırakmaması adına bir pazar araştırma şirketi marifetiyle elde edilmesi hususlarını dikkate aldığı, Doğu ile ADP arasında yedek parça pazar araştırması ile bakım ve onarım pazar araştırması konularında danışmanlık hizmeti alınmasına ilişkin olarak yapılmış sözleşmenin, ilgili pazarlarda rekabetçi endişelere yol açmayacağı ve 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı amacının veya etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak Kurul, sözleşmeye menfi tespit belgesi verilmesine karar vermiştir.

Soruşturma Kararları

Sıfır ve İkinci El Araç Distribütörleri Kararı ^[12]

Kararda, birinci el (sıfır) ve ikinci el araç satışı pazarlarında faaliyet gösteren distribütörlerin ve araç kiralama şirketlerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal edip etmedikleri değerlendirilmiştir. Kurul, pazara ilişkin değerlendirmesinde Türkiye'de otomotiv pazarının oldukça şeffaf bir yapıda olduğuna, geleceğe yönelik satış tahminleri de dahil olmak üzere pek çok bilginin Otomobil Distribütörleri Derneği ve OSD bünyesinde paylaşıldığına dikkat çekmiştir. Ayrıca Kurul, otomotiv pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin,

gizli müşteri yöntemi gibi çeşitli yöntemlerle veya kamuya açık kaynaklardan rakiplere ilişkin bilgileri takip edebildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak Kurul, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabete hassas bilgi değişiminin mevcut dosya bakımından söz konusu olmadığına kanaat getirmiştir. Bu doğrultuda, soruşturma tarafı teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına yer olmadığı yönünde karar verilmiştir.

ÖTV Kararı ^[13]

Karar, yeni binek otomobil ve hafif ticari araç üreticisi ve dağıtıcısı teşebbüslerin, ÖTV indirimi sonrasında birlikte hareket ederek fiyat artışına gittikleri ve mal arzını kısıtladıkları iddiasına ilişkin olarak alınan 24.06.2009 tarihli ve 09-30/637-150 sayılı Rekabet Kurulu kararının Danıştay 13. Dairesinin 04.12.2019 tarihli ve 2018/3127 E. ve 2019/4094 K. sayılı kararı ile iptali üzerine 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespitinin değerlendirilmesine ilişkindir.

Kurul, soruşturmaya taraf 11 teşebbüs hakkında *ne bis in idem* (bir fiile iki ayrı ceza verilemeyeceğine ve kesinleşmiş bir hüküm hakkında tekrar hüküm verilemeyeceğine yönelik kural) ilkesinin şartlarının sağlandığına ve elde edilen delillerin geri kalan teşebbüsler bakımından ise herhangi bir rekabet hukuku ihlalini ortaya koymadığına kanaat getirerek soruşturma taraflarına idari para cezası uygulanmasına yer olmadığı yönünde karar vermiştir.

Piyasa Verileri

Türkiye’de aktif olarak faaliyet gösteren otuza yakın otomobil ve hafif ticari araç distribütörü bulunur. Ülkemizde faaliyet gösteren başlıca distribütörlerin ve distribütörlüğünü yaptıkları markaların bilgileri aşağıdaki tabloda yer alır: ^[14]

Distribütör Unvanı	Otomobil Markaları
Anadolu Isuzu Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Isuzu)	Isuzu
Baytur Motorlu Vasıtalar Tic. A.Ş.	Subaru
Borusan Otomotiv İthalat ve Dağıtım A.Ş.	BMW, MINI, Land Rover, Jaguar
Çelik Motor Ticaret A.Ş.	KIA
D ve D Motorlu Araçlar A.Ş.	Aston Martin
Doğan Trend Otomotiv Tic. Hiz. ve Teknoloji A.Ş.	Volkswagen, Audi, Seat, Cupra, Porsche, Lamborghini, Bentley
Fer Mas Oto Ticaret A.Ş.	Ferrari, Maserati
Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	Ford
Honda Türkiye A.Ş.	Honda
Hyundai Assan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hyundai

Distribütör Unvanı	Otomobil Markaları
MAIS Motorlu Araçlar İmal ve Satış A.Ş.	Renault, Dacia
Mazda Motor Logistics Europe NV	Mazda
Mercedes Benz Otomotiv Ticaret ve Hizmetleri A.Ş.	Mercedes-Benz, Smart
Nissan Otomotiv A.Ş.	Nissan
RKS Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	RKS
Royal Motors Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Rolls Royce, Lotus
Sever Oto Otomotiv San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Lada
Stellantis Otomotiv Pazarlama A.Ş.	Peugeot, Citroen, Opel, DS
Suzuki Motorlu Araçlar Pazarlama A.Ş.	Suzuki
Şahsuvaroğlu Dış Ticaret Ltd. Şti	SsangYong, Seres, DFSK
Temsa Motorlu Araçlar Pazarlama ve Dağıtım A.Ş.	Mitsubishi

Distribütör Unvanı	Otomobil Markaları
Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	Fiat, Alfa Romeo, Lancia, Jeep
Toyota Türkiye Pazarlama ve Satış A.Ş.	Toyota, Lexus
Ulu Motor Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Skywell
Volvo Car Turkey Otomobil Ltd. Şti.	Volvo
Wowwo E-Ticaret Telekom. ve Teknoloji A.Ş.	Leapmotor
Yüce Auto Motorlu Araçlar Tic. A.Ş.	Skoda

Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazarına İlişkin Değerlendirme

Otomotiv piyasasının 2022 yılında belirli bir oranda artış sağladığı tespit edilmekle birlikte, henüz pandemi öncesindeki seviyesine dönemediği kaydedilmiştir. ^[15]

Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği tarafından yayınlanan verilere göre, Türkiye’de otomobil ve hafif ticari araç pazarı bir önceki yıla göre %6,2 oranında artmıştır. ^[16] Toplam satış 783.283 adet olup, bunun 592.660’ı otomobildir.

Otomobil pazarının satış rakamları incelendiğinde 2022 yılında ülkemizde en

çok satılan otomobil markası Fiat olmuştur. İkinci sırada Renault, üçüncü sırada ise Volkswagen yer alır.

Ülkemizde daha düşük ÖTV uygulanması sebebiyle tercih edilebilirliği yüksek olan hafif ticari araç pazarında en çok satış yapan markalar sırasıyla Ford, Fiat ve Toyota’dır.

Otomobil ve hafif ticari araçları kapsayacak şekilde toplam pazar incelendiğinde, en çok satılan araç markası, otomobil pazarının da lideri olan Fiat’tır. Fiat’ı sırasıyla Renault, Ford, Volkswagen ve Toyota takip eder.

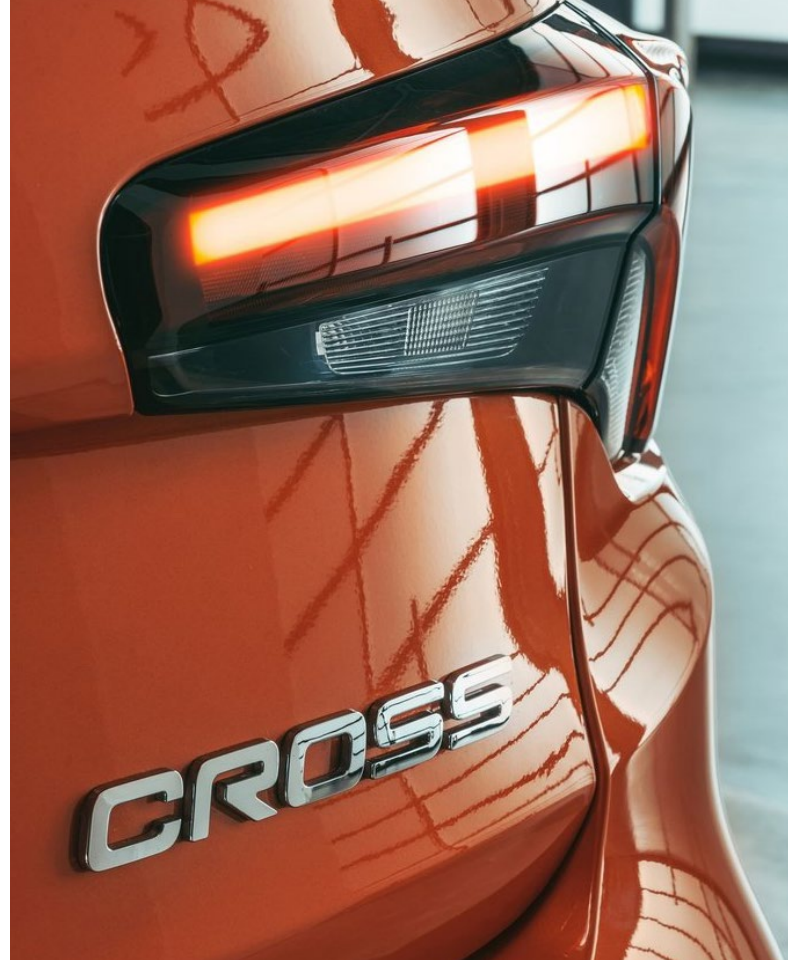
Otomobil pazarı segmentlere göre incelendiğinde, en düşük vergi oranlarına sahip A, B ve C (mini, süpermini, kompakt)

segmentlerinin, toplam satışların %88'ini oluşturduğu görülür.

Otomobil pazarı gövde tiplerine göre incelendiğinde ise, son yıllarda yükselişte olan SUV kategorisinden araçların bu yıl bir ilki gerçekleştirdiği ve sedan gövde tipindeki araçları geride bırakarak %41,4 oranla en çok tercih edilen otomobil gövde tipi olduğu görülmüştür.

Otomobil pazarında dikkat çeken bir diğer veri, en çok satılan otomobil modelidir. 2015 yılının sonunda satışa sunulan Fiat markasının Egea modeli 2022 yılında 97.078 adet satış rakamına ulaşarak, yine en çok satılan otomobil modeli olmuştur. Hafif ticari araçlar içerisinde en çok satan model, Ford Courier'dir.

Elektrikli ve hibrit otomobillerin satışları incelendiğinde, özellikle elektrikli otomobil satışlarının beklenen düzeyde olmadığı ancak artma eğiliminde olduğu değerlendirilir. Bir önceki yıla göre %100'ün üzerinde artışın mevcut olmasına rağmen, 2022 yılında yalnızca 7733 adet elektrikli otomobil satılmıştır. Bu rakam, tüm otomobil satışlarının yalnızca %1,3'ünü kapsar. Gerek mevzuat gerekse de pazardaki gelişmelerin en çok elektrikli otomobilleri kapsamı karşısında, elektrikli otomobillerin toplam satışlar arasında istenilen düzeye ulaşamadığı değerlendirilir. Ancak, ülkemizdeki elektrikli otomobil kullanımının en görünür dezavantajlarından olan yaygın şarj ağı istasyonu olmaması sorununun, özellikle şarj ağı işletme lisansı alan şirketlerin sayısının artmasıyla azalmaya başlayacağı öngörülür.

Buna ek olarak, TOGG'un satışlarının da yakın zamanda başlayacak olmasının elektrikli otomobillerin sayısının ve bilinirliğinin hem sektör hem de tüketici nezdinde artmasına yardımcı olacağı düşünülür.

Ülkemizde elektrikli otomobiller arasında en çok satan model, pazarın genel seyrinden farklı olarak E segmentte yer alan bir SUV modeli olan BMW iX olmuştur. BMW iX'i sırasıyla mini sınıftaki Renault ZOE, E segment sedan Mercedes EQE, F segment sedan Mercedes EQS takip etmiştir.

Son yıllardaki satış rakamlarıyla doğru orantılı olacak şekilde, hibrit otomobiller de bir önceki yıla göre artış sergilemiştir ve toplam otomobil satışlarının %10,9'unu oluşturmuştur. Dizel motorlu araçların satış payı son yıllarda olduğu gibi düşük seviyede kalmış ve %17,4 paya sahip olduğu görülmüş, benzinli araçlar ise %68,55 paya sahip olarak ülkemizde en çok tercih edilen yakıt tipi olma özelliğini sürdürmüştür. Bu kategoride en çok satan model, Fiat'ın Egea modelinin SUV araçlara yakın bir görünüm ve donanım sunan Egea Cross modeli olduğu, ardından yakın adetlerde satan bir C segment SUV araç olan Dacia Duster'ın geldiği görülmüştür.

Motor hacmine göre satışlar değerlendirildiğinde, bu tercihlerin de ülkemizde otomobilden alınan vergilere ilişkin düzenlemeler ve araç fiyatları çerçevesinde şekillendiği dikkate alınarak en çok tercih edilen tipin %87 ile 1600 cc'den küçük motor hacmine sahip araçlar olduğu

görülmektedir.

2023 yılı içerisinde elektrikli otomobil satışlarının artışının devam edeceği öngörülmektedir. Bu noktada TOGG'un C segmentte yer alacak SUV modelinin satışa sunulması da Türk tüketicisi tarafından merakla beklenmektedir.

2023 yılında pek çok marka yeni model ve özellikle elektrikli modellerini ülkemiz pazarına sunma çalışması içerisinde. Ayrıca ülkemize yeni markaların giriş yapacağı bilinmektedir. Bunlardan birisi daha önce Mermerler Otomotiv tarafından temsil edilen, Çin menşeli Chery markasıdır. Chery markasının bu defa kendi distribütörlüğünde ülkemiz pazarına giriş yapacağı bilgisi edinilmiştir.

Ayrıca yeni yılda, özellikle yılın ikinci yarısında çip üretim sorunun azalması, dolayısıyla tedarik probleminin çözülmesi ve pazarın büyümesi beklenmektedir.

© 2023 togg.com.tr

Kaynakça

1. Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği, 2022 Aralık Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazar Değerlendirme https://www.odmd.org.tr/web_2837_1/neuralnetwork.aspx?type=35 (Erişim tarihi: 05.01.2023)
2. Bkz, dp. 1, 2022 Aralık Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazar Değerlendirme.
3. Bkz, dp. 1, 2022 Aralık Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazar Değerlendirme.
4. <https://sarjdestek.sanayi.gov.tr/assets/content/file/cagri-sonuclari.pdf>
5. Rekabet Kurulu'nun 16.09.2021 tarihli ve 21-43/627-309 sayılı kararı.
6. Rekabet Kurulu'nun 23.12.2021 tarihli ve 21-63/893-436 sayılı kararı.
7. Rekabet Kurulu'nun 25.11.2021 tarihli ve 21-57/803-398 sayılı kararı.
8. Rekabet Kurulu'nun 10.03.2022 tarihli ve 22-12/196-81 sayılı kararı.
9. Rekabet Kurulu'nun 28.04.2022 tarihli ve 22-20/320-142 sayılı kararı.
10. Rekabet Kurulu'nun 21.10.2021 tarihli ve 21-51/714-355 sayılı kararı.
11. Rekabet Kurulu'nun 21.07.2022 tarihli ve 22-33/525-211 sayılı kararı.
12. Rekabet Kurulu'nun 03.03.2022 tarihli ve 22-11/170-69 sayılı kararı.
13. Rekabet Kurulu'nun 26.08.2021 tarihli ve 21-40/595-290 sayılı kararı.
14. https://www.odd.org.tr/web_2837_1/sortial.aspx?sp_table=Tk_2837_Distributors&sp_primary=distributor_id&sp_fields=,name,telephone,fax,web,address&sp_language=0&sp_table_extra
15. KPMG, Otomotiv Sektöründe Gelişen Teknolojiler, (<assets.kpmg>) (Erişim tarihi: 31.10.2022).
16. Bkz, dp. 1, 2022 Aralık Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazar Değerlendirme.

İletişim

Alper Uzun
Ortak ve Arabulucu

alperuzun@erdem-erdem.av.tr

